

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

ANTONIO CETTI.

Af TH. HAUCH-FAUSBØLL.

Speilecabinet,
Nok saa net!
Kommer hid og leer.
Paa Hodet I seer
Alleting,
Alt vendes omkring.

Dr. phil. *Eiler Nystrøm* har sikkert Ret, naar han mener, at det er til et af *Antonio Cettis* optiske Underværker, *Oehenschläger* sigter med disse Linjer i St. Hansaftenspil, thi den Gang var Antonio Cetti en meget omtalt Mand, han fyldte hele Avisspalter med Annoncer om de mange mærkelige Ting, han foreviste Publikum paa Dyrehavsbakken, og han var sin Tids dygtigste Barometermager her i Landet, skattet af Tidens Naturforskere. Nu er han glemt, man husker højst hans Søn Sangeren og Skuespilleren *Giovanni Batista Cetti* eller dennes Søn Teaterdirektør *Cetti* og andre af Navnet i Danmark, der alle nedstammer fra ham. Lad os da opfriske og fortælle lidt om, hvad der vides om deres Stamfader.

Antonio Cetti var født ved Aar 1762 i Nærheden af Como Søen, hans Fader *Guisepe Baptistas* Ejendom laa i Ponte i Carate i Amtet Laglio. Moderen hed *Anna Maria Witt*. Faderen døde ved Aarhundredskiftet, og Moderen testamenterede 1801 tre af sine Børn, deriblandt Antonio, hver 1500 mailandske livres, men Antonio var da langt over alle Bjerge.

Antonio Cetti havde studeret i Basel og var bleven indskrevet ved Akademiet der, han havde lagt sig efter Eksperimentalfysiken og erhvervet sig gode Kundskaber i Meteorologien, endelig havde han været i Böhmen og var bleven en dreven Glaspuster, der ikke alene kunde lave fysiske Glasredskaber, men ogsaa kunde udpuste de mærkeligste Figurer i Glas.

I Böhmen havde han fundet sin første Hustru *Franciska Zingler*, der blev Skuespillerens Moder og desuden fødte ham to Døtre *Catharina* og *Isabella*. Da Forholdene i Italien blev ham for trange, rejste han ud for at vise sine Kunster. Han medtog den lille Giovanni, der nok har været hans Øjesten, men Døtrene og Hustruen lod han blive tilbage i Italien, og Hustruen saa han aldrig mere, hun døde 1804 paa Fattighospitalet i Padua. Han har vistnok været i Amsterdam, hvor Sønnen Giovanni fejlagtig opgives at være født, senere i Mecklenborg, hvorfra han over Rostock kom til Kjøbenhavn i Juni 1797.

Cetti indgav straks Ansøgning om at maatte vise sine Kunster i Dyrehaven og fik med det samme Ansøgningen bevilget. Den 4. Juli 1797 findes hans første Annonce i Adressekontorets Efterretninger. Den lød saaledes:

»Med kongelig Tilladelse

vil Hr. *Cetti*, italiensk Mechanist, Medlem af adskillige Academier, vise sine Konster i Dyrehaugen ved at forfærdige Email og Glas til physikaliske og chemiske Redskaber

- 1) viser han, hvorledes Glasset lader sig spinde og haspe til den fineste Traad med en Gesvindtlighed, som formentlig vil overgaa Tilskuernes Forventning,
- 2) viser han Forfærdigelsen af Email Blomster af alle Couleurer, konstige Øjne og alle muelige Zirater.

3) Forfærdiger han alle physikaliske Instrumenter af Glas og viser de dertil hørende Forsøg for Ex: 1. Fontainer eller Springvand af alle bekiendte Sorter, deriblandt den konstige Fontaine, som viser Blodets Omløb i det menneskelige Legeme, 2. Forskiellige Vandhammere, hvori Vandet koger ved den ringe Varme af Haanden, 3. Lufttomme Rør af forskiellig Indretning til Brug af den electricke Illumination, hvorved han vil betiene sig af Electriseermaskinen, 4. For Chemistere forfærdiger han alle Slags smaae Redskaber, Tubularetorter o. d. l. Ligeledes tilbyder han sig til at reparere meteorologiske Instrumenter og at give Underviisning i at forfærdige dem. Han viser sine Konststykker hver Dag fra Kl. 9 til 12 og fra 2 til 10. Paa første Plads betales 2 Mark, anden Plads 1 Mark 8 Skilling, tredje Plads 8 Skilling. Standspersoner betaler efter Behag. Skuepladsen er ved tredie Telt paa Bakken.«

Kunststykkerne har aabenbart hørt til de fornemste paa Pladsen, thi foruden ham er *James Price* med sine Legemsøvelser den eneste Annoncør.

Imidlertid var Cetti det første Aar begyndt for sent, den halve Dyrehavstid var forbi, da han tog fat, saa hans Fortjeneste blev derefter. Ogsaa det følgende Aar havde han Uheld, idet hans Fjællebod ikke blev færdig i rette Tid. Han underretter den 19. Juni 1798 Publikum herom i følgende Annonce:

»Det er i Følelsen af den mest levende Smerte over, at jeg ikke til belovede Tid men først igaar har kunnet begynde med de physiske Forestillinger i Jægersborg Dyrehauge, at jeg ydmygst beder det høistærede Publikum om gunstigst at ville have mig undskyldt for dette, desuden med megen Tab for mig forbunden Tilfælde. Aarsagen dertil har været, at Fjællehuset, uagtet alle af

mig i den Henseende iagttagne Forsigtigheds Regler, hverken til rette Tid blev færdigt eller var saaledes oprejst, at det kunde gøres mørkt nok for i samme til Publikum's Fornøielse at kunne give de elektriske Illuminationer. Men da benævnte Huus nu ved nye Bestræbelser og Omkostninger er saa meget som mueligt sadt i Hensigtsmæssig Tilstand, saa haaber jeg at kunne tilfredsstille de høistærede Velyndere som med deres Nær-værelse vilde bære mine Forestillinger.

Cetti«.

I 1801 fik han Tilladelse til i Jægersborg Dyrehave at forevise et Naturaliekabinet, en Samling af Voksfigurer, afrettede Kanariefugle samt at foretage optiske Eksperimenter, men da de sidste ikke synes at trække, erstatter han dem med at lade sine Folk vise Dans paa Line og med Pantomimer af afrettede Dyr, ligesom han foreviste en norsk Loss. Det følgende Aar traadte han i Forbindelse med *Casorti* og gav i Kildetiden Opvisninger af forskellige ekvilibristiske Kunster, Pyramider og Line-dansere. Udenfor Dyrehavstiden foreviste han sine Mærkværdigheder paa Vesterbro, deriblandt en schweizisk Dværg, og fortsatte med sit Vokskabinet Vinteren over, eller han foretog Rejser med dem til Tyskland og Sverige, ja i 1804 endog helt til Rusland. Medens han i det første Aar nøjedes med et Telt, i det andet med en Fjællebod, havde han i 1805 to Boder og det følgende Aar hele tre paa Dyrehavsbakken, men i 1806 havde han ogsaa faaet Tilladelse til at fremvise et Menageri; det bestod af en Løve og Løvinde, en Leopard, et Panterdyr, en Tiger, en afrikansk Loss, en Hyæne, Væseler, en Pelikan, en Struds, sjældne Ørnearter og adskillige flere sjældne afrikanske og ostindiske Dyr og Fugle.

Cetti synes at have haft gode Forbindelser, og det er troligt, at andre har benyttet sig heraf, og at han har

lagt Navn til for andre, saa de kunde vise deres Kunststykker. Blandt disse Velyndere var Fysikeren, den meget formaaende Overhofmarskal *Hauch*, der oven i Købet var Broder til Stiftamtmand *Hauch*, under hvem Dyrehaven sorterede.

Kjøbenhavn havde ved Aarhundredskiftet to Barometermagere foruden Cetti, der straks efter at være ankommen hertil havde taget Borgerskab. Den ene, *Lera*, var gammel og svag, saa han næsten ikke kunde arbejde. Han havde som Hofbarometermager 200 Rdl. aarlig. Den anden, *Molinari*, havde kun en ringe Forsyning af Glas, saa han ikke kunde tilfredsstille Liebhaveere. Cetti søgte derfor om at maatte faa Leras Løn efter hans Død og indtil videre ekstraordinært 200 Rdl. aarlig, da han ellers ikke kunde slaa sig igennem her i Landet. Han fortæller, hvorledes hans Kunder, saa ofte han er kommen tilbage fra sine Rejser i Udlandet, har vist ham »Tilfredshed og Fornøjelse« og »den smigrende Tilstaaelse«, at han i sin Fraværelse har været savnet, saa de i Mangel af dygtige Arbejdere dels har maattet forskrive dels undvære nødvendige fysiske Apparater. Cettis Ansøgning var velanbefalet. Fysikeren, Overhofmarskal *Hauch* skriver, at Cetti er ham bekendt som en meget god og nøjagtig meteorologisk Instrumentmager, og at det vil være alle fysiske og kemiske Videnskabers Elskere meget velkommen, om han vil bosætte sig her i Byen. Astronomen, Professor *Bugge* skriver, at Cettis egentlige Fag er at blæse Glas, i hvilken Kunst han besidder megen Færdighed og arbejder med megen Nøjagtighed og Nethed. Han har været særdeles velfornøjet med Barometere, Termometere, Vandhammere og flere Glasinstrumenter, som han har købt af ham. Veterinærskolens Stifter, Stadsfysikus, Dr. med. *P. C. Abildgaard*, skriver, at han i Duelighed langt overtræffer Lera og *Molinari*, og at han hidtil har givet dem, der studerer

Naturvidenskab, Undervisning i at blæse og danne Glas, og Professor, Hofapoteker *G. Becker* bekræfter, at hans Fraværelse af og til har sat ham og flere i Forlegenhed. Resultatet af disse udmærkede Anbefalinger blev, at Cetti i et Par Aar fik 150 Rdl. aarlig af Finanserne.

Cetti boede i Kjøbenhavn sammen med *Marie Elisabeth Rodin*, som rimeligvis har fulgt ham hertil fra Udlandet; han opgiver til Folketællingen 1801, at hun er hans Hustru, og at de begge er gift første Gang. Ved denne Lejlighed kalder han sig Mekanikus og siger, at Elisabeth Rodin er 37 Aar gammel. Som Katolik kunde Cetti ikke blive skilt, og han og Elisabeth Rodin blev først i 1813 viet i Katolsk Kirke. I 1798 havde han gennem sin Fader sendt sin Hustru i Italien et Brev, der vistnok var et Afskedsbrev, og senere har han maaske tabt hende af Syne, han synes i hvert Fald at have været paa Rejser til Italien baade i 1805 og 1810, da han fik udstedt latinske Rejsepas, den sidste Gang med udtrykkelig Angivelse af, at det gælder Italien, men først i Slutningen af 1812 har han vel faaet Vished om Hustruens Død. Man ser heraf, at den Betragtning, der blev gjort gældende under Diskussionen om Thorvaldsens »ægte« eller »uægte« Fødsel, at et saadant Forhold ikke kunde finde Sted paa den Tid, er urigtig.

Foruden Sønnen af første Ægteskab, den seksaarige *Giovanni Batista*, boede deres toaarige Datter *Josephine* hos dem. Hun fik senere en sørgelig Skæbne, idet hun døde c. 18 Aar gammel paa Fødselstiftelsen efter Fødselen af en Datter, *Philippine Antonia*. Siden fik de tre Børn, *Antonia Catharine Elisabeth*, *Franciscus Alexander* og *Rosalia* samt efter deres Vielse en Søn *Josephus*. Af disse Børn døde Rosalia 9 Aar gammel, Franciscus Alexander blev Instrumentmager i Stockholm, og han og Skuespilleren Giovanni Batista var de eneste af Børnene, der overlevede deres Fader. Moderen var allerede død i 1815.

Paa den Tid var det kun i enkelte fornemme Huse i Kjøbenhavn, at man spiste Nudler og Macaroni. Cetti fik nu den Ide, at han vilde begynde en Produktion i større Stil af disse Melspiser, og indsendte 1810 efter sin Hjemkomst fra Italien, hvor han sandsynligvis har studeret Fabrikationen, Ansøgning om Eneret herpaa, idet han bl. a. skriver:

»I 14 Aar har jeg opholdt mig her i Staden og i den Tid som Borger ernæret mig med at forfærdige physiske og optiske Glas, jeg smigrer mig med, at mit Forhold i den Tid har været saaledes, som det anstaaer den retskafne Mand og den Yndest, jeg har forvundet, har ikke lidet hidraget til at gjøre mig mit Ophold her behageligt. I en Tidspunkt som den nærværende er det imidlertid Pligt saavel mod mig selv som imod Staten at udfinde om muligt Næringsgrene, der uden andres Skade kan gavne saavel det Almindelige som Opfinderen, og jeg har derfor forsøgt paa at forfærdige paa italiensk Maade af dansk Hvede de over hele Evropa saa meget søgte Makaroni og Nudler med videre.« Han indsender Prøver paa sin Fabrikation og vil indforskrive en dygtig Mand fra Italien til at forestaa denne. Cetti havde været saa klog at henvende sig til den kemisk-fysiske Komité indenfor Selskabet for indenlandsk Kunstflid, der bestod af Apoteker, Assessor *J. G. Blau*, Veterinæren, Professor *E. Wiborg* og Apoteker, Professor *Gotfried Becker* og faaet deres Udtalelser. Blau skrev, at Cettis Macaroni og Nudler vel afveg noget fra de medfulgte franske og italienske Prøver, men mente, at det kunde ændres ved Øvelse i Fabrikationen. Værre var det, at Professor *Wiborg* meddelte, at han hos *Gamèl* paa Østergade havde set Redskaber til Fremstilling af disse Melspiser, og at *Gamèl* havde berettet ham, at han havde flere undervejs fra Frankrig. Han gjorde derfor sin Anbefaling afhængig af, at *Gamèl* ogsaa fik et saadant Privilegium. Apo-

teker Beckers Anbefaling er den bedste, han siger, at Prøverne er af den Fuldkommenhed i Finhed, Form og Farve, at han næppe tror, der kan findes det allermindste at udsætte paa dem, og Hr. Cettis Virksomhed, Gavnelyst og Retskaffenhed var ham tilstrækkelig bekendt.

Augustin Cyrille Gamèl, der vel gennem Professor Wi-borg havde faaet Nys om Cettis Ansøgning, ansøgte nu om en lignende Bevilling, idet han bl. a. skrev: »Jeg har anskaffet mig dertil de fornødne Redskaber og tilvirker allerede deraf saa mange, at flere fornemme Huse forsynes dermed. Baade Cetti og Hofparfumør og Destilla-tør Gamèl fik nu Privilegium »til at præparere og forhandle de saakaldte Nudler og Macaroni«.

Cetti havde imidlertid ikke for denne nye Forøgelse af sin Næring glemt sin gamle Svaghed for offentlige Opvisninger, og i 1817 fik han Bevilling til mod Betaling i to Aar i Kjøbenhavn og øvrige Købstæder i Danmark at forevise særskilt eller under et en Samling henhørende til Naturhistorien, Optiken, Mekaniken og et Vokskabinet mod overalt at erlægge noget til Fattigvæsenet. Han lod nu Provinsen berejse, men da Kancelliet erfarede, at han ikke selv fulgte med, betydede det ham 1820, at Forevisningerne kun maatte finde Sted, naar han personlig var til Stede. Hermed synes Cetti at have ladet Opvisningerne fare, han havde nu nok at gøre som Barometer- og Instrumentmager. I de senere Aar boede han i Store Kongensgade ved Gothersgade og holdt en Svend, Instrumentmager *Conrad Gotfred Scheutz*, hvis Løn var 200 Rdl. aarlig. Boligen havde han lejet af Vinhandler *Gotfred Hansens* Enke (fra Gotfred Hansen stammer den bekendte *A. N.* og *H. P. Hansen'ske* Familie). Paa sit gebroknede Dansk staver Cetti hans Navn, som han udtaler det: Ansen. Barometre og Termometre købte han hos *Schrader & Roosen* i Hamborg, og han afsatte dem ogsaa

i Provinsen, bl. a. i Viborg og Flensborg. Mindre Held havde han med 8 Dusin Bouteiller med Præservativ mod Kolera, de fandtes endnu ved hans Død urørte i en Kasse paa Loftet, som han havde købt dem hos *A. M. Botzani* i Berlin. Han havde endvidere en Del Mineralier, Konkylie-samler, tidligere spansk Gesandt og nu Overkammerjuncker Grev *Yoldi* købte nogle Eksemplarer. Han ejede ogsaa 48 forskellige Medaljer og Mønter, for Størstedelen Sølvmønter.

Cetti var ved sin Død den 7. Aug. 1835 vel ikke velhavende, men sad godt i det; efter at alle Udgifter var trukket fra, blev der 2873 Rdl. 2 Mark og 3 Skilling til Deling mellem hans to Sønner, af hvilke Skuespilleren dog allerede havde optaget 1349 Rdl. og 2 Skilling i Forskud. Endnu ved sin Død ejede Antonio Cetti Jord i Italien, nemlig et Hus med Have og adskillige smaa Stykker Jord i Laglios Territorium, Distriktet Bellaggio. Provinsen Como i Lombardiet, som han havde arvet efter Forældrene tillige med sine Søskende *Josepha, Rosalia, Bernardo* og *Francisco*, og hvoraf han havde udløst sine Søskende 1811 ved at forpligte sig til at betale hver 460 italienske Lire og 51 Centimer samt til Josepha at betale den Gæld 2255 Lire og 20 Centimer, der hvilede paa Boet. Ejendommen havde han ladet bestyre af sin Svoger *Dominico Tarone* og efter dennes Død af hans Søn *Ferdinando Tarone*, der erklærede, at han havde betalt Summerne til Cettis Søskende og Gælden med Undtagelse af Gælden til Capellaniet i Carate og havde gjort betydelige Forbedringer paa Huset, men var villig til at aflægge Regnskab for alt og tilbagelevere Huset mod at faa sine Udlæg godtgjort.

Af Cettis Efterkommere var Sønnen *Giovanni Batista Cetti* ikke alene en fortræffelig og smagfuld Sanger, men

ogsaa en dygtig Skuespiller. Hans økonomiske Forhold var imidlertid saa daarlige, at han i lang Tid maatte opsætte sit første Ægteskab, skønt der allerede var lyst for ham, fordi han ikke var i Stand til at betale Indskud i Enkekassen. Blandt hans Børn var Teaterdirektør *Frederik Adolph Cetti*, der 1888—89 var Direktør ved Dagmar-teatret, og Oberst, Udskrivningschef *Joseph Cetti*.